

Європейський досвід забезпечення сталого розвитку територій і подолання диспропорцій

Родченко Лариса Михайлівна, д.держ.упр., професор, молодший науковий співробітник науково-дослідницького відділу проблем інформаційно-психологічного протиборства Військового інституту КНУ імені Тараса Шевченка

У Європейському Союзі одним із основних завдань регіональної політики є забезпечення сталого розвитку територій і подолання диспропорцій, які особливо відчужаються, якщо розглядати рівень соціально-економічного розвитку міських та прилеглих сільських громад [1]. Одним з механізмів реалізації цього завдання є міжмуніципальне співробітництво, що дозволяє досягати належного рівня розвитку територій і забезпечити надання кращих та якісних послуг в умовах постійного зростання потреб, впливу викликів ринку та суспільного попиту.

Основними формами організації співробітництва територіальних громад, які застосовуються в країнах ЄС і вже є інституціалізованими в Україні, є об'єднання (укрупнення) громад і організація міжмуніципального співробітництва на договірних засадах. У обох підходів є свої переваги і недоліки, в кожній окремій країні ЄС ефективність кожного з двох типів інструментів організації співробітництва є дещо різною - в Швеції, Данії, Фінляндії, Нідерландах, Сполученому Королівстві Великої Британії, Польщі, Німеччині об'єднання принесло позитивні результати, хоча і «звичайне» міжмуніципальне співробітництво в цих країнах було також ефективним. Наявним є також дуже багатий досвід організації співробітництва дрібних громад-комун у Франції [1].

У Франції існує понад 36 тис. комун, і всі спроби держави до їх злиття закінчилися невдачею. Після прийняття відповідних законів сформовано на добровільній основі 2 573 об'єднання комун, в які увійшли 90 % їх загальної кількості. У цих комунах проживає 85 % населення Франції [2].

Одним з видів, міжмуніципального співробітництва в країнах ЄС є розвиток співробітництва міських та сільських територій, що активно

стимулюється на локальному, регіональному, національному та транснаціональному рівнях, оскільки сприяє зменшенню диспропорцій соціально-економічного розвитку територіальних громад, особливо в розрізі «центр-периферія», що є одним із завдань європейської регіональної політики зближення на 2021-2027 роки (Regional Development and Cohesion Policy 2021-2027) [3].

Разом з тим, відсутність поширених практик міжмуніципального співробітництва у Східній та Південно-Східній Європі експерти пояснюють такими факторами: браком культури співробітництва, відсутністю розуміння юридичних механізмів та побоюванням того, що політична ціна такого співробітництва виявиться занадто високою. Саме тому Рада Європи приділяє велику увагу питанням розвитку міжмуніципального співробітництва, адже співпраця між органами місцевого самоврядування є притаманною саме децентралізованій територіальній адміністративній системі.

У публікації Інституту громадянського суспільства щодо світової практики організації міжмуніципального співробітництва в форматі «місто-село» [1] зазначено, що одними з найбільш «цитованих» прикладів успішної реалізації міжмуніципального співробітництва в Європі є досвід міст Барселона, Мадрид та Ла-Корун'я в Іспанії. Також автори визначають актуальність та можливість імплементації на території України кращих практик територіального розвитку громад, які характеризуються не лише будівництвом поселень урбаністичного типу, але і розвитком певних функціональних складових, зокрема, приклади створення міні-ферми органічного землеробства у Великому Парижі. Також подано опис успішних практик розвитку функціональних територій в громадах Польщі, де реалізація політики зближення і інтегрованого інвестування здійснюється разом із застосуванням інструментів міжмуніципального співробітництва у вигляді укладених угод між громадами або шляхом утворення об'єднань. У огляді [1] акцентовано також на тому, що для реалізації європейської політики інтегрованого територіального інвестування (Integrated Territorial Investments) виділяються функціональні урбанізовані території, в розвиток яких, власне, інвестиції і здійснюватимуться. Межі функціональної

території не співпадають з адміністративними, а визначаються фактичною протяжністю взаємозв'язків (господарських, демографічних, соціальних, екологічних тощо), які дозволятимуть розглядати умовне об'єднання територіальних одиниць як цілісну систему. У країнах з успішно функціонуючою системою міжмуніципального співробітництва (Франція, Італія) існує національна політика його стимулювання [2]. Органи місцевого самоврядування починають співпрацювати добровільно, але належні правові рамкові умови та фінансову підтримку з боку держави збільшують мотивацію до співробітництва. Таким чином, для реалізації в Україні підходів сучасної європейської політики зближення і розвитку для міжмуніципального співробітництва необхідними є визначення спільних точок взаємодії, спільних ланцюгів доданої вартості і цінностей, які дозволятимуть розглядати території, що взаємодіють як цілісну систему.

Література:

1. Концептуальні засади організації міжмуніципального співробітництва в форматі «місто-село»: світова практика / Інститут громадянського суспільства. - 2019. - Режим доступу : [https:// www.csi.org.ua/partnerstvo-mizh-miskymy-ta-silskymy-terytorialnymy-gromadamy-yak-efektyvnyj-instrument-mistseвого-ekonomichnogo-rozvytku/ kontseptualni-zasady/](https://www.csi.org.ua/partnerstvo-mizh-miskymy-ta-silskymy-terytorialnymy-gromadamy-yak-efektyvnyj-instrument-mistseвого-ekonomichnogo-rozvytku/kontseptualni-zasady/).
2. Співробітництво територіальних громад (міжмуніципальне співробітництво - ММС) : навч.-практ. посіб. / за заг. ред. В. В. Толкованова. - Київ, 2016. - 159 с.
3. Regional Development and Cohesion Policy 2021-2027. - Access mode: http://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2018/06/06-08-2018-regional-development-and-cohesion-policy-2021-2027.